

Володимир Кланчук

доктор історичних наук, професор,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

Ольга Кланчук

Делятинський ліцей № 1,
с. Делятин,

Михайло Кланчук

кандидат географічних наук,
ІТ-компанія «SoftServe»,
м. Львів

Тарас Кланчук,

студент спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Львів

НАФТОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ ГАЛИЧИНИ: ВІД ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ДО ПОЛЬСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Анотація. *Нафтова промисловість відіграла важливу роль в економіці Галичини, будучи поряд з лісовим і сільським господарством основною статтею доходів краю і населення. Значна роль цієї галузі приділялася законодавчою та виконавчою гілками влади. У 1918–1921 рр. прийнято понад 20 законів і підзаконних актів з питань регулювання нафтової галузі.*

До проголошення Західно-Української Народної Республіки, протягом 1885–1900 рр. видобування нафти зросло 8 до 326 тис. т або у 40 разів. За перше десятиліття ХХ ст. ріст склав 800 % і досяг 1761 тис. т. З 1910 р. послабилася продуктивність свердловин у Бориславі. Тільки з 1916 р. знову намітилося зростання виробництва, що було викликано необхідністю забезпечення паливно-мастильними матеріалами військових операцій.

Після Першої Світової війни нафтовидобування найпотужніше розвивалося на Битківському родовищі. Бориславське родовище захопила хвиля післявоєнного перерозподілу капіталу. Ринок заповнив французький капітал у лиці концерну «Діброва» та компанії «Societe Francaise de Petroles Premier». У розробку нафтових родовищ інвестували Франція (53 %), Швейцарія, Австрія та ін. країни Європи. Під час активних воєнних дій 1915–1917 рр. більшість галицьких копалень перейшли до рук російського царату.

Галичини в часи Австро-Угорщини належала до провідних регіонів світу, маючи до 6 % світового видобування нафти. До 1918 р. частка Галичина знизилася до 1,6 %, до 1920 р. – до 1,3 %. Причиною були активна фаза Першої світової війни та девальвація валюти. Незважаючи на те, що кількість свердловин зросла на 30 %, видобування нафти скоротилося утричі (з 2080 до 700 тис. т). Упродовж 1905–1920 рр. у Галичині видобуто 17,69 млн. т нафти.

ЗУНР отримала нафтову промисловість у занепаді та дезорганізації. З 1919 р., коли Галичина була окупована польськими військами, розпочався перерозподіл власності за рахунок німецьких і австрійських підприємців. Через високу вартість глибокого буріння нафтові промисловці дорозвідали перспективні родовища нафти в Уричі, Орові, Кропивнику, Биткові, Пасічній, Кросецьку, Гаркловії та ін.

Переробка галицької нафти здійснювалася на 64 рафінеріях, з яких найбільшими у Центрально-Східній Європі були: «Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych», «Limanowa», «Trzebinia», «Galicja», «Nafta» та ін.

Галичина часів ЗУНР і польської окупації була найбільшим, після Румунії, видобувачем і переробником нафти в Європі. Понад третина продукції нафтопереробних заводів та нафти-сирцю експортувалося до Австрії (40 %), Німеччини (23 %) та Чехословаччини (20 %).

Ключові слова: *нафта, нафтопродукти, Галичина, ЗУНР, родовище, рафінерія, експорт.*

На сьогоднішньому порядку денному економічного розвитку України стоять важливі питання забезпечення країни енергоносіями. У цьому переліку стоїть питання забезпечення господарства нафтою, газом, вугіллям тощо. Впродовж сотень років основним постачальником нафти була Галичина. У статті комплексно аналізується нафтова та нафтопереробна промисловість у період

переходу краю від Австро-Угорщини до міжвоєнної Польщі. Цей період був важким для Галичини як у політичному, так і в економічному плані, що практично притаманне для сучасної України. Метою роботи є комплексне дослідження нафтової галузі у Галичині. Для досягнення мети використано загальноісторичні підходи статистичної інтерпретації подій і явищ, математичні методи моделювання. Наукова новизна полягає у комплексному аналізі нафтової промисловості Галичини в період політичної та економічної кризи Центрально-Східної Європи.

Для досягнення мети використано загальноісторичні підходи статистичної інтерпретації подій і явищ, математичні методи моделювання.

Джерельну базу дослідження складають наукові студії М. Гопфінгера¹, Г. Зими², В. Клапчука³, статистичні матеріали довідників «Pierwszy powszechny Spis Peczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku»⁴ та «Przemysł naftowy w Polsce»⁵.

Упродовж 1918–1921 рр. Австро-Угорським і Польським урядами прийнято понад 20 законів і підзаконних актів з питань регулювання нафтової галузі⁶:

- 23.11.1918 – Декрет Польського уряду № 17 «У справі секвестру»;
- 26.11.1918 – Розпорядження Польської ліквідаційної комісії № 410;
- 16.12.1918 – Декрет № 21 «Про примусову націоналізацію»;
- 27.01.1919 – Декрет № 10 «Про секвестр сирцю, півфабрикатів і товарів»;
- 07.02.1919 – Декрет № 14 «Про секвестр збірників і нафтових цистерн»;
- 02.05.1919 – Статут № 39 «Про виняткове право держави на будівництво трубопроводів, що служать для подачі природного газу, регулювання продукції та їх реалізацію»⁷;
- 14.07.1919 – Розпорядження № 161 «Про упорядкування цін на нафту, видобуту в гірничих округах Дрогобич і Станіславів, за винятком ропи марки «битківська»;
- 01.08.1919 – Статут № 68 «Про секвестр збірників і нафтових цистерн»;
- 14.08.1919 – Розпорядження № 74 «Про врегулювання обороту препаратами нафтової ропи»;
- 29.08.1919 – Розпорядження № 196 «Про секвестр нафтових цистерн»;
- 16.09.1919 – Ухвала Ради Міністрів № 221 «У справі розподілу компетенції в нафтових справах»;
- 16.09.1919 – Розпорядження № 23 «Про утворення Державного нафтового уряду»;
- 16.03.1920 – Розпорядження «Про встановлення цін на нафту і нафтопродукти»;
- 05.06.1920 – Розпорядження № 70 «Про зміни приписів про видобування нафти»;
- 19.07.1920 – Розпорядження № 71 «Про відміну секвестру і обмежень внутрішнього перевезення озокериту і церезину»;
- 23.07.1920 – Розпорядження № 200 «Про секвестр нафтових збірників»;
- 31.07.1920 – Розпорядження № 82 «Про встановлення цін на нафту і нафтопродукти»;
- 09.08.1920 – Розпорядження № 70 «Про брутову нафту та встановлення максимальних цін»;
- 08.11.1920 – Розпорядження «Про утворення Державної нафтової ради»;
- 27.12.1920 – Розпорядження № 7 «Про зміни цін на нафту і нафтопродукти»;
- 01.03.1921 – Розпорядження Гірничого Староства у Кракові № 706 «Про раціональне видобування і споживання паливного природного газу; економізацію роботи котлів і машин на копальнях озокериту»;
- 14.04.1921 – Розпорядження № 36 «Про зміни цін на нафту і нафтопродукти»;
- 23.06.1921 – Розпорядження № 57 «Про експортну оплату»;
- 07.07.1921 – Розпорядження № 65 «Про встановлення цін на нафтопродукти»;
- 19.07.1921 – Розпорядження № 66 «Про врегулювання вивозу нафти і нафтопродуктів»;

¹ Hopfinger M. Przemysł naftowy w zarysie. Lwów : Nakładem Księgarni naukowej Polskie Tow. Pedagog. 1923. S. 131–177.

² Зима Г. Нове життя старого промислу. Нове життя. 1963. 12 вересня.

³ Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини : видобування та переробка. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 508 с.

⁴ Pierwszy powszechny Spis Peczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku. Mieszkania. Ludność. Stosunki Zawodowe. Tablice Państwowe. Warszawa : Nakł. Głównego Urzędu Statystycznego. 1927. 574 s.

⁵ Przemysł naftowy w Polsce: zarys historii wraz z opisem techniki pracy w przemyśle naftowym uzupełniony przewodnikiem po pawilonie naftowym P.W.K. Lwów : Nakładem Komitetu Budowy Pawilonu Naftowego P.W.K. przy Krajowym Towarzystwie Naftowym. 1929. S. 5–64.

⁶ Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини. С. 122–123.

⁷ Клапчук В.М. Транспорт і зв'язок Галичини : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2016. С. 499–508.

- 28.07.1921 – Розпорядження № 69 «Про встановлення компетенції Міністерств щодо нафтових справ»;
- 23.08.1921 – Розпорядження № 81 «Про завищення застосування приписів щодо максимальних цін на нафтопродукти».

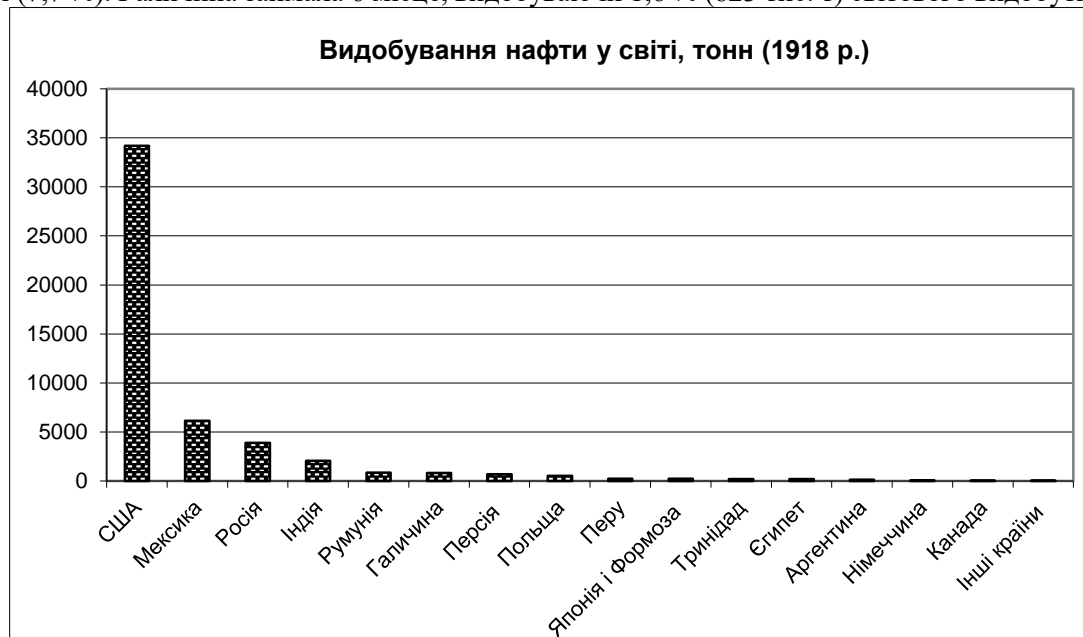
Після Першої Світової війни нафтовидобування найпотужніше розвивалося на Битківському нафтогазовому родовищі. 1918 р. в околицях Биткова пробурено 40 свердловин з річним видобутком 18,1 тис. т. Тоді ж свердловина «Діброва-101» відкрила новий поклад «Діл» глибиною 1500 м. Початкова продукція цієї свердловини була рекордною на той час – 30 т/добу¹.

Загальносвітові взаємини нафтового капіталу післявоєнного перерозподілу територій мали вплив і на формування взаємин у Центрально-Східній Європі. Це був терен, на якому фінансово потужні фірми проводили свої концернові транзакції. Їх діяльність, за великим рахунком, знайшла своє відображення й у загальнодержавній промисловості окремих країн, в т.ч. і Австро-Угорщини, а у її складі – у Галичині.

Одна з найпотужніших нафтових фірм у Бориславі – «Галицьке Карпатське Акціонерне Товариство» (раніше – «Мак-Гарвей і спілка») разом з товариством «Східниця» куплена французьким нафтовим концерном «Діброва», який увійшов до складу «Міжнародного Нафтового Союзу». Останній об'єднував також групи «Diskonto», «Deutsche Erdöl-Aktiengesellschaft» та ін. Окремі гірничодобувні компанії («Прем'єр», Нафтова спілка з обмеженою відповідальністю), «Тріумф», «Грація», «Erdölwerke», «Карпатська», «Альфа», «Альянс») разом з групою «Petrolei» і рафінеріями «Dros», «Перша Галицька нафтова компанія» в Печеніжині, «Trzebinia» в Тшебінії, що раніше належали до англо-німецької групи, перейшли також в руки французького капіталу – до компанії «Societe Francaise de Petroles Premier»².

Окрім того, відбулося безліч інших злиттів невеликих підприємств або їх входження до складу великих компаній. Підключення до різних товариств колективних компаній мали хороші і погані сторони. Недоліком було створення економічних відносин, коли дрібніших промисловців виводили з правління цих компаній. Хороша сторона – раціональне і повніше підключення до окремих галузей, що створювало свого роду колективні підприємства, в тому числі рафінерії чи компресорні станції. Утворення великих компаній мало своє виправдання в двох напрямках: насамперед, в економічно значущій і природній тенденції капіталу для інвестицій, вдруге за можливі покриття можливих втрат однієї галузі іншою. На додаток до цієї практичної сторони – великі компанії мають можливість для технічних удосконалень виробництва.

Для того, щоб зрозуміти стан справ у нафтовій промисловості Галичини, слід охарактеризувати розвиток цієї галузі у світі (див. рис. 1). 1918 р. у світі видобувалося понад 50 млн. т нафти, основним постачальником якої були Сполучені Штати Америки (68 % світового видобування), Мексика (12 %) та Росія (7,7 %). Галичина займала 6 місце, видобуваючи 1,6 % (823 тис. т) світового видобутку нафти.

¹ Зима Г. Нове життя старого промислу.

² Hopfinger M. Przemysł naftowy w zagrysie. S. 131–132; Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини. С. 113.

Рис. 1. Розвиток нафтової промисловості у світі, 1918 р. (складено авторами)¹

У 1919–1920 рр. об'єми видобування нафти у світі зросли майже на чверть (24,2 %) і досягли 66093 тис. т.

Галичина втратила обсяги видобування нафти впродовж 1900–1920 рр., оскільки значно зменшилася складова Бориславського родовища. Слід зауважити, що Бориславсько-Тустановицьке родовище свого розквіту досягло у 1908–1909 р., коли там видобуто близько 2 %, а в 1920 р. – 1 % світового виробництва нафти (Галичина – близько 5 %). На спад виробництва вплинули події Першої світової війни та девальвація злотого. Однак, рівень буріння до 1920 р. перевищив довоєнний рівень, коли у стадії буріння перебувало свердловин²: 1909 р. – 216; 1910 р. – 272; 1911 р. – 269; 1912 р. – 316; 1913 р. – 386; 1914 р. – 201; 1915 р. – 135; 1916 р. – 242; 1917 р. – 331; 1918 р. – немає відомостей; 1919 р. – 185; 1920 р. – 221; 1921 р. – 320, що загалом протягом 1909–1921 рр. (за винятком 1918 р.) склало 3094 свердловин. У період з 1913 до 1920 рр. у експлуатації щорічно перебувало понад 400 свердловин (максимально – 447 – у 1917 р.).

Загалом у Галичині у 1905–1920 рр. видобуто 17690 тис. т нафти, зокрема: 1906 р. – 760; 1907 р. – 1180; 1908 р. – 1750; 1909 р. – 2080; 1910 р. – 1760; 1911 р. – 1460; 1912 р. – 1190; 1913 р. – 1060; 1914 р. – 870; 1915 р. – 730; 1916 р. – 890; 1917 р. – 850; 1918 р. – 820; 1919 р. – 830; 1920 р. – 760; 1921 р. – 700³.

На кінець 1921 р. видобування нафти рівнялося 1906 та 1913 рр. Однак, тоді бачилися великі перспективи, оскільки у нафтову галузь економіки Галичини вливалися іноземні, насамперед французькі, інвестиції, що уможливлювали впровадження новітніх технологій і засобів виробництва.

Для встановлення динаміки видобування нафти у Галичині, наведемо дані за період з 1884 по 1918 рр. (див. рис. 2).

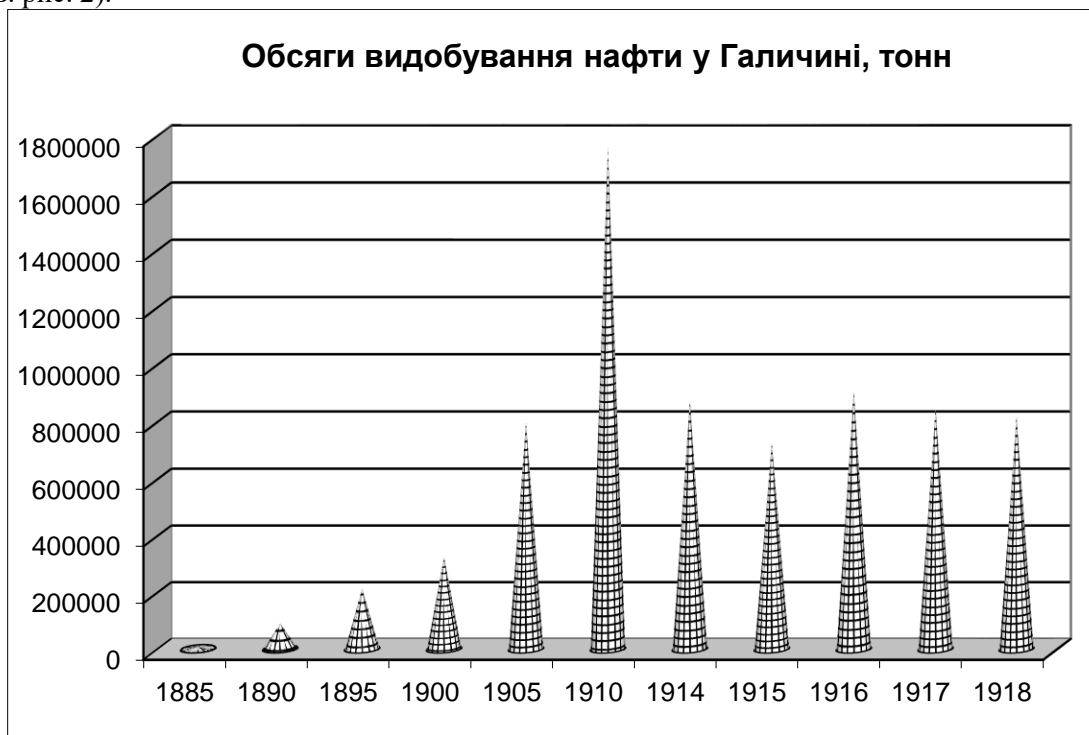

Рис. 2. Видобування нафти у Галичині (складено авторами).

Встановлено, що виробництво з 1885 до 1900 рр. видобування нафти зросло з 8 до 326 тис. т або у 40 разів. За перше десятиліття ХХ ст. ріст склав 800 %, що в абсолютних показниках становило 326 та 1761 тис. т. Максимум нафтовидобування досягнуто в 1909 р., коли Галичина видобувала близько 4 % світового виробництва. З 1910 р. послаблюється продуктивність свердловин у Бориславі та Тустановичах в той самий момент, коли промисловість підготувала будівництво великих резервуарів для складування нафти-сирцю і почала використання нафти для цілей опалення.

¹ Hopfinger M. Przemysł naftowy w zarysie. S. 135.

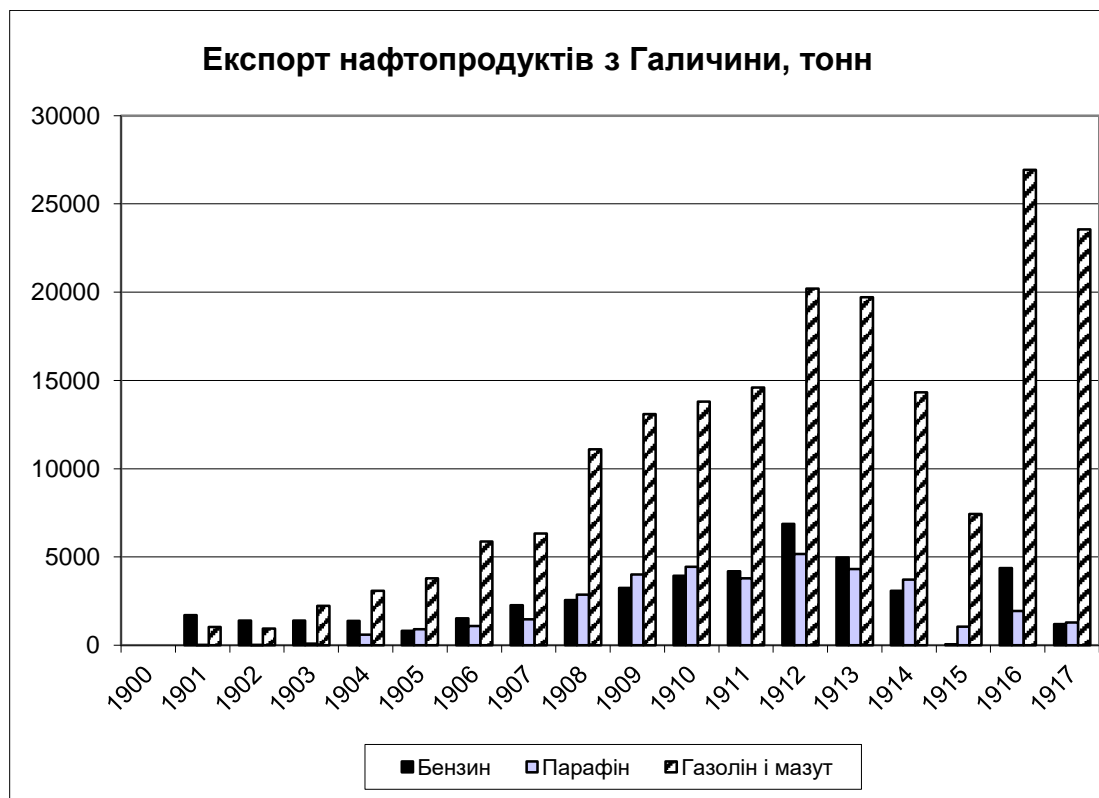
² Ibid. S. 140–141.

³ Ibid. S. 144.

Тільки з 1916 р. знову намітилося зростання виробництва, що було викликано зростанням буріння, яке підтримувалося австрійським урядом, коли стало очевидно, що уряду Німеччини та Австро-Угорщини для вирішення долі війни треба було багато паливних матеріалів для воєнної техніки. Не випадково, що більшість нафтопродуктів вивозилася з Галичини як поза межі краю, так і за кордон (див. рис. 3–5)¹.

Рис. 3. Експорт нафти з Галичини, 1900–1917 рр. (складено авторами).

¹ Przemysł naftowy w Polsce. S. 10.

Рис. 4. Експорт нафтопродуктів з Галичини, 1900–1917 рр. (складено авторами).

Рис. 5. Експорт нафти і нафтопродуктів з Галичини, 1900–1917 рр. (складено авторами).

Таким чином, з Галичини впродовж 1900–1918 рр. вивезено близько 280 тис. т нафтопродуктів і 283 тис. т нафти-сирцю. До 1912 р. спостерігався ріст експорту, однак воєнні події зумовили як зменшення об'ємів видобування нафти, так і її переробки. Небачено низький рівень експорту у 1915 р. був зумовлений тим, що більшість галицьких копалень перейшли до рук російського царату, який тимчасово окупував частину Галичини. А, от ріст у 1916–1917 рр. викликаний потребами Німеччини і Австро-Угорщини майже у всій галицькій продукції для ведення подальших воєнних дій з Антантою.

Західно-Українська Народна Республіка після Першої світової війни отримала нафтову промисловість у занепаді та стані дезорганізації. По-перше, під час функціонування з листопада 1918 р. до кінця травня 1919 р. Західноукраїнської Народної Республіки ряд найбільших шахті у Бориславі і Тустановичах зупинилися, інженерів і бурильників рекрутовано в українську та польську армії, мимоволі залишили свої позиції і постійну роботу в нафтовій галузі робітники і службовці. Коли польська армія в кінці травня 1919 р. вступила в Борислав, почався перерозподіл власності на нафтові копальні, зазвичай на ті, що були у руках програвших війну німецьких і австрійських підприємців. Тоді їхнє місце і почав займати умілий французький бізнес¹.

Реорганізація компаній тривала протягом 1919–1920-х рр., тобто нормального руху в процесі буріння і нормального функціонування по всій нафтовій промисловості не могло бути й мови; окрім того, війна проти більшовицької Росії у 1920 р., коли радянські війська кілька тижнів погрожували захопленням Борислава, перебуваючи від нього на незначній відстані, не сприяли розвитку нафтової промисловості.

Через високу вартість глибокого буріння нафтові промисловці вишукували терени, перспективні для видобування нафти у Передкарпатті. Це стосувалося, насамперед продуктивних околиць Борислава, де у 1920-х рр. розпочалося цілеспрямоване використання, яке, однак, стримувалося відсутністю адекватних доріг і, особливо, відсутністю залізниці в окремих населених пунктах, насамперед, в Уричі, Орові, Перепростині та Кропивнику.

Перспективу складали й деякі інші регіони Східної Галичини. У першу чергу, вартими уваги були Битків, Пасічна, Пнів, Молодків, Дзвиняч. Там знаходилися копальні компаній «Домброва», «Фанто», «Тепеге», «Битків», «Брюгге» та ін. На другому місці знаходилися околиці Ріпного, де розробку вели гірничі підприємства компанії «Прем'єр», інж. Дункі та ряд менш важливих².

¹ Ibid. S. 11.

² Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини. С. 115–116.

Буріння у вищевказаних районах складало дуже складну систему. Центральний басейн включав в себе Роп'янці, Перегінське, Космач, Слободу Рунгурську, Бандрову, Пашову, Стрільбиці, Устеріки Нижні, Росохач, Поляну, Долину та ін. Західний басейн включав у себе: Білобереги, Бірку, Домініковиці, Грабовиці, Гарклову, Гумницька, Івонич, Ключани, Климківку, Кобилянку, Кобиляни, Корчин, Б'єч, Красну, Кросценку Нижню і Верхню, Кригу, Луки, Лібуше, Липинки, Мокру, Мрукову, Особниці, Погужин, Потік, Роги, Роп'янку, Рівне, Рудавці Риманівські, Сукову, Сяри, Старе Село, Шімбарки, Торошівці, Тур'яполе, Ванкову, Вуглівці, Великополе, Вінди, Вітрилову, Войтову, Волю Яворову, Вульце, Загір'я, Змінницю й ін. Найважливішими з цих місць, які мали потужне виробництво, були: Ванкова, Потік, Кросецько Нижнє і Гарклова.

Як вже зазначалося вище, впродовж 1909–1921 рр. загалом пробурено понад 3 тис. свердловин щорічно у 85–110 населених пунктах 132–256 нафтовими компаніями і фірмами. У 1920 р. у Галичині діяло 1798, у 1921 р. – 1773 свердловин і копалень¹.

У розробці нафтових родовищ велике значення мали іноземні інвестиції, зокрема капітали таких країн: Франція – 53 %; Галичини – 18 %; Швейцарія – 10 %; Австрія – 7 %; Англія – 4,4 %; Голландія – 4,3 %; решта країн – 3,3 %. Французький капітал з кожним роком мав все більший зиск від галицької нафти.

Переробка нафти здійснювалася на рафінеріях, найбільші у світі з яких працювали в США. Так, там було 480 рафінерій, які щоденно переробляли майже 220 тис. т нафти-сирцю. Найбільшою була рафінерія в Каліфорнії тресту «Standart Oil Company» (понад 2 тис. працівників), що переробляла щоденно 48 тис. т нафти².

Галицькі рафінерії посідали скромне місце у нафтопереробній промисловості світу, навіть за мірками Європи. Окрім кількох великих рафінерій, решта представляли собою малопродуктивні і технічно відсталі виробництва. Загалом у Галичині діяло 64 рафінерії, в т.ч. у повітах: Дрогобич – 27; Новий Сонч – 11; Коломия – 7; Сянок – 6; Станиславів – 5; Горлице і Самбір – по 3; Стрий і Львів – по 1. До найбільших нафтопереробних заводів належали: «Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych», «Limanowa», «Trzebinia», «Galicja», «Dziedzice», «Dros», рафінерії в Яслі, Печеніжині і Глінніку Маріямпольським, «Nafta» (раніше – «Wiśniewski i Spółka») в Дрогобичі тощо.

Найбільшою з них була Державна рафінерія у Дрогобичі. На початках вона була розрахована тільки для вилучення з сирової нафти бензину, призначеного як паливо для залізничних локомотивів. Під час війни, коли завод виникла необхідність додаткового виокремлення речовин, у завод почали поступово вкладати інвестиції, внаслідок чого його продуктивність зросла до переробки до 250 тис. т на рік. Цей завод став на початку 1920-х рр. одним з найбільших у своєму роді на континенті.

Другою за потужністю була рафінерія «Галичина» у Дрогобичі з річною потужністю переробки до 100 тис. т. Це еквівалент рафінерії в Ліманові за потужністю, але обладнана за останнім словом тодішньої передової техніки. Інші великі рафінерії щорічно переробляли нафти-сирцю (тис. т) (Hopfinger M., 1923, р. 152–153): Тшебінія – 95; Дідичі – 70; Гліннік Маріямпольський – 50–80; Ясло – 60; Дрос – 50; Став'ярські – 30; Устеріки – 30; Єдліче – 24; Печеніжин – 20; Лібуша – 15; «Нафта» – 10.

Більшість продукції нафтопереробних заводів, а також нафти-сирцю експортувалося. У Галичині в 1921 р. залишалось для внутрішнього використання: нафти – 85904 т; мазуту – 34515 т; бензину – 23157 т; газоліну – 22940 т. В той же час за кордон вивезено: 105716 т нафти; 78087 т газоліну; 61667 т мазуту; 45638 т бензину; 14134 т парафіну і свічок; 7425 т смоли. З цієї кількості експортованих товарів припадало на: Австрію – 40 %, Німеччину – 23 %, Чехословаччину – 20 %, балтійські країни – 16 %, інші країни – 1 %. Загалом за 1913–1921 рр. було експортовано 2,823 млн т нафтопродуктів³.

Відрадним було те, що Галичина, після Румунії, була найбільшим видобувачем і переробником нафти в Європі. Саме з цих країн і країв поступала до країн Європи найбільша кількість нафтопродуктів. Наприклад, найбільшими експортерами у Німеччину були США, Румунія та Галичина (див. рис. 6).

¹ Hopfinger M. Przemysł naftowy w zarysie. S. 147–149.

² Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини. С. 121.

³ Pierwszy powszechny Spis Peczypopolitej Polskiej. S. 188–189; Hopfinger M. Przemysł naftowy w zarysie. S. 155–156.

Рис. 6. Найбільші світові експортери нафтопродуктів, тонн (складено авторами).

З Галичини у 1909–1911 рр. щорічно експортувалося 50–70 тис. т сирої нафти, 120–175 тис. т бензину, 1250–1430 тис. т керосину та 275–356 тис. т мазуту¹. Водночас, з Румунії експортувалося утричі менше керосину та удвічі більше бензину.

Висновки. Нафтова промисловість відіграла важливу роль в економіці Галичини, будучи поряд з лісовим і сільським господарством основною статтею доходів краю і населення. Значна роль цій галузі приділялася законодавчою та виконавчою гілками влади. У 1918–1921 рр. прийнято понад 20 законів і підзаконних актів з питань регулювання нафтової галузі.

До проголошення Західно-Української Народної Республіки, протягом 1885–1900 рр. видобування нафти зросло 8 до 326 тис. т або у 40 разів. За перше десятиліття XX ст. ріст склав 800 % і досяг 1761 тис. т. З 1910 р. послабилася продуктивність свердловин у Бориславі. Тільки з 1916 р. знову намітилося зростання виробництва, що було викликано необхідністю забезпечення паливно-мастильними матеріалами військових операцій.

Після Першої Світової війни нафтовидобування найпотужніше розвивалося на Битківському родовищі. Бориславське родовище захопила хвиля післявоєнного перерозподілу капіталу. Ринок заповнив французький капітал у лиці концерну «Діброва» та компанії «Societe Francaise de Petroles Premier». У розробку нафтових родовищ інвестували Франція (53 %), Швейцарія, Австрія та ін. країни Європи. Під час активних воєнних дій 1915–1917 рр. більшість галицьких копалень перейшли до рук російського царату.

Галичини в часи Австро-Угорщини належала до провідних регіонів світу, маючи до 6 % світового видобування нафти. До 1918 р. частка Галичина знизилася до 1,6 %, до 1920 р. – до 1,3 %. Причиною були активна фаза Першої світової війни та девальвація валюти. Незважаючи на те, що кількість свердловин зросла на 30 %, видобування нафти скоротилося утричі (з 2080 до 700 тис. т). Упродовж 1905–1920 рр. у Галичині видобуто 17,69 млн. т нафти.

ЗУНР отримала нафтову промисловість у занепаді та дезорганізації. З 1919 р., коли Галичина була окупована польськими військами, розпочався перерозподіл власності за рахунок німецьких і австрійських підприємців. Через високу вартість глибокого буріння нафтові промисловці дорозвідали перспективні родовища нафти в Уричі, Орові, Кропивнику, Биткові, Пасічній, Кросценьку, Гаркловій та ін.

Переробка галицької нафти здійснювалася на 64 рафінеріях, з яких найбільшими у Центрально-Східній Європі були: «Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych», «Limanowa», «Trzebinia», «Galicja», «Nafta» та ін.

¹ Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини. С. 122.

Галичина часів ЗУНР і польської окупації була найбільшим, після Румунії, видобувачем і переробником нафти в Європі. Понад третина продукції нафтопереробних заводів та нафти-сирцю експортувалося до Австрії (40 %), Німеччини (23 %) та Чехословаччини (20 %).

Volodymyr Klapchuk, Olha Klapchuk, Mykhailo Klapchuk, Taras Klapchuk
GALICIA OIL INDUSTRY: FROM THE WESTERN UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC TO THE POLISH OCCUPATION

Abstract. *The oil industry has played an important role in Galicia's economy, being, along with forestry and agriculture, the main income item for the region and the population. The legislative and executive branches of power have a significant role to play in this area. In 1918-1921 were adopted over 20 laws and acts on the regulation of the oil industry.*

Before the proclamation of the Western Ukrainian People's Republic, during 1885–1900 oil production increased by 8 to 326 thousand tons or 40 times. For the first decade of XX century. growth amounted to 800% and reached 1761 thousand tons. Since 1910, the productivity of wells in Borislav decreased. Only in 1916 production increase again, which was caused by the need to provide fuel and lubricants for military operations.

After the First World War, oil production developed most strongly at the Bytkiv field. The wave of post-war capital redistribution captured the Boryslav deposit. The market was captured by French capital in the face of "Dibrova" and Societe Francaise de Petroles Premier. France (53%), Switzerland, Austria and other European countries have invested in the development of oil fields. During the active hostilities of 1915–1917, most Galician mines passed into the hands of the Russian tsar.

Galicia in Austro-Hungarian times was one of the leading regions of the world, accounting for up to 6% of world oil production. By 1918, Galicia's share had dropped to 1.6%, by 1920 to 1.3%. The reason was the active phase of World War I and the devaluation of the currency. Despite the fact that the number of wells increased by 30%, oil production decreased threefold (from 2080 to 700 thousand tons). During 1905–1920, Galicia produced 17.69 million tons of oil.

ZUNR got the oil industry in decline and disorganization. From 1919, when Galicia was occupied by Polish troops, the redistribution of property began at the expense of German and Austrian entrepreneurs. Due to the high cost of deep drilling, oil producers have further explored prospective oil fields in Urych, Oriv, Kropyvnyk, Bytkiv, Pasichna, Krostenka, Garklova and others.

Galician oil was refined at 64 refineries, the largest in Central and Eastern Europe: «Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych», «Limanowa», «Trzebinia», «Galicja», «Nafta» and others.

The Galicia of ZUNR and the Polish occupation was, after Romania, the largest oil producer and refiner in Europe. More than a third of refineries and crude oil were exported to Austria (40%), Germany (23%) and Czechoslovakia (20%).

Keywords: *oil, oil products, Galicia, ZUNR, field, refinery, export.*

Список використаних джерел

1. Hopfinger M. Przemysł naftowy w zarysie. Lwów : Nakładem Księgarni naukowej Polskie Tow. Pedagog. 1923. S. 131–177.
2. Pierwszy powszechny Spis Peczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku. Mieszkania. Ludność. Stosunki Zawodowe. Tablice Państwowe. Warszawa : Nakl. Głównego Urzędu Statystycznego. 1927. 574 s.
3. Przemysł naftowy w Polsce: zarys historii wraz z opisem techniki pracy w przemyśle naftowym uzupełniony przewodnikiem po pawilone naftowym P.W.K. Lwów : Nakładem Komitetu Budowy Pawilonu Naftowego P.W.K. przy Krajowym Towarzystwie Naftowym. 1929. S. 5–64.
4. Зима Г. Нове життя старого промислу. *Нове життя*. 1963. 12 вересня.
5. Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини : видобування та переробка. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 508 с.
6. Клапчук В.М. Транспорт і зв'язок Галичини : монографія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Фоліант, 2016. 672 с.